

RIK VERWAEST

Van Den Haag tot Genève : België en het internationale oorlogsrecht (1874-1950)

Brugge, Die Keure, 2011, ix + 299 p.

Van internationale verdragen wordt zelden de ‘achterkant’ beschreven. Het strategische spel dat voorafging aan het sluiten van een verdrag of de discussies die intern door nationale bewindvoerders werden gevoerd over de naleving van verdragen vinden niet vaak hun weg tot het grote publiek. Historicus Rik Verwaest doet dit in dit boek over België en het oorlogsrecht tot 1950.

Het boek van Rik Verwaest is een omvangrijke en leerrijke studie over de houding van België en de Belgische politici tegenover het internationaal recht en het oorlogsrecht in het bijzonder. Verwaest beschrijft mooi de vele compromissen en het ‘gemarchandeer’ en ‘gemanoeuvreeer’ die aan het sluiten van internationale teksten voorafgingen tijdens de internationale conferenties in de negentiende eeuw. Ook de wijze waarop de verdragsteksten door de naties geïnterpreteerd werden in functie van hun politieke agenda wordt goed in de verf gezet, net als de vaak zeer pragmatische houding van de Belgische bewindvoerders. Waar de Belgische regering en parlement in de negentiende eeuw vaak idealistisch naar het internationaal recht (en het oorlogsrecht) keken, en de codificatie van de grote humanitaire beginselen nastreefden, werden ze in de twintigste eeuw snel wakker geschud : de strategische en politieke belangen van de grote naties primeerden boven de grote principes. België leerde al gauw om op dezelfde manier tewerk te gaan. Het enthousiasme maakte plaats voor berekening en opportunisme ten dienste van het eigen belang (al werd die pragmatische aanpak

van de regering in het eigen parlement niet steeds in dank afgenomen, zoals uit de discussies bleek). België, kleine speler op het internationale toneel, pikte een graantje mee waar het kon, maar onderging vaak de gevolgen van de beslissingen van de ‘groten’. Herstelbetalingen, de inzet van krijgsgevangenen, de vervolging van oorlogsmisdadigers, ..., telkens weer zag België haar manoeuvreerruimte beperkt door de belangen van de geallieerde regeringen.

Rik Verwaest snijdt in zijn beschrijving zeer vele onderwerpen aan, gaande van de houding van de naties (en in het bijzonder België) in de negentiende eeuw en tijdens de twee wereldoorlogen, over het Belgische beleid in de beide naoorlogse perioden (de bezettingen van het Rijnland en de Ruhr na de Eerste Wereldoorlog, de betaling van oorlogsschade aan de Belgische burgers na de Eerste Wereldoorlog, de inzet van Duitse krijgsgevangenen in de Belgische steenkoolmijnen en de ontmanteling van achtergebleven mijnen en bommen op het Belgisch grondgebied na de Tweede Wereldoorlog), tot en met de stellingname van het Belgisch parlement en de Belgische overheden m.b.t. de Boerenoorlog in Zuid-Afrika en de houding van het Belgisch militair gerecht tegenover de Sovjet-Russische vraag tot uitlevering in 1945 van de in België verblijvende ‘Witte Russen’. Erg interessant en weinig beschreven in de literatuur is het hoofdstuk over de houding van de Belgische bewindvoerders in de toenmalige kolonie en in ‘Duits Oost-Afrika’ (Rwanda).

Bij de aanvang van het boek kondigt de auteur aan dat hij het historisch onderwerp zo toegankelijk mogelijk wil maken voor het brede publiek en daar slaagt hij inderdaad

goed in. Het boek is in een soepele en aangename taal geschreven, zodat het erg vlot leest.

In zijn verlangen zoveel mogelijk aan de lezer mee te geven, loopt de auteur af en toe zijn onderzoeksonderwerp voorbij. Internationale arbitrage, de uitbetaling van vergoeding voor oorlogsschade door België aan de eigen bevolking, de vervolging van collaborateurs na de Tweede Wereldoorlog, de Sovjet-Russische vraag tot uitlevering van vooroorlogse Russische bannelingen, en zelfs de vervolging van een moordzaak in het Rijnland, stuk voor stuk vlot geschreven, uitermate boeiende en zeer leerrijke hoofdstukken, maar buiten het bestek van het 'kernthema' dat Rik Verwaest zelf in zijn inleiding aangeeft, m.n. het *ius in bello*.

De interdisciplinariteit van de rechtsgeschiedenis speelt de historicus in dit werk wel wat parten. Er zijn een aantal schoonheidsfouten in het boek omdat de juridische aspecten niet steeds correct worden gepercipieerd. Enkele distorties op het vlak van de juridische terminologie maken dat andere begrippen of instellingen worden vermeld dan degene die bedoeld werden, soms zijn er ook onjuiste interpretaties of verkeerde lezingen van de verdragsteksten, waardoor juridisch onjuiste analyses worden gemaakt. Ook enkele onjuistheden over de werking van het militaire gerecht leiden tot gekleurde conclusies. Daardoor laat de auteur zich soms erg kritisch uit over de werking van de Belgische instellingen (politiek, leger en gerecht), naar mijn mening niet steeds terecht.

Laat er echter geen twijfel over bestaan : ondanks deze aanmerkingen, is dit een zeer gestoffeerd en interessant boek dat de achterkant van ons beleid in het verleden oplicht. Het

is de verdienste van Rik Verwaest – en van het SOMA, dat daarover een onderzoeksproject opstartte – om, aan de hand van een indrukwekkende literatuurlijst en middels het geduldig uitpluizen van de parlementaire handelingen van ettelijke jaren en van persbronnen uit de corresponderende jaren, die 'achterkant' uitvoerig en toegankelijk te beschrijven vanuit de Belgische invalshoek over een periode van bijna een eeuw.

Stanislas Horvat